

เฉลิมพงษ์ จันท์สุชา. (2568). การสร้างความเข้มแข็งของทุนชุมชนในเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดสระแก้ว. ดุษฎีนิพนธ์ ปริญญาโท. (สหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน).
 จันทบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

คณะกรรมการที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์

รองศาสตราจารย์ ดร.วรรณิ เตียววิเศษ

ประธานกรรมการ

Ph.D. (Nursing)

รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยนนต์ ประดิษฐ์ศิลป์

กรรมการ

ร.ด. (รัฐศาสตร์)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทุนชุมชนที่ดำรงอยู่ 2) ศึกษาความเข้มแข็งของชุมชน 3) ศึกษาความสัมพันธ์และอิทธิพลของทุนชุมชนที่ดำรงอยู่กับความเข้มแข็งของชุมชน และ 4) เพื่อเสนอตัวแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดสระแก้ว การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ผู้เข้าร่วมวิจัยเชิงปริมาณ คือ หัวหน้าครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในตำบลผักชะ อำเภอดอนจาน และตำบลท่าข้าม ตำบลบ้านด่าน ตำบลป่าไร่ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว จำนวน 416 คน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามทุนในชุมชนที่ยังคงดำรงอยู่ ซึ่งแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ ทุนทางสังคม ทุนทางสิ่งแวดล้อม ทุนมนุษย์ ทุนวัฒนธรรม และทุนทางเศรษฐกิจ และแบบสอบถามความเข้มแข็งของชุมชน แบบสอบถามทุนในชุมชน และแบบสอบถามความเข้มแข็งของชุมชน มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ .90 และ .82 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .92 และ .89 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 8 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหารชุมชน ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน และประชาชนที่เป็นผู้อาวุโส วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้หัวข้อเรื่องหลัก และผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย ผู้แทนประชาชน ผู้นำชุมชนตัวแทนภาครัฐบาล และภาคเอกชน เพื่อยืนยันตัวและเสนอแนะแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนที่สร้างขึ้น

ผลการศึกษาพบว่า 1) ทุนชุมชนที่ดำรงอยู่ในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนจังหวัดสระแก้ว ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.49, S.D. = 0.43$) รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง คือ ทุนทางสิ่งแวดล้อม ($M = 3.40, S.D. = 0.40$) ทุนมนุษย์ ($M = 3.08, S.D. = 0.49$) ทุนวัฒนธรรม ($M = 2.95, S.D. = 0.45$) และทุนทางเศรษฐกิจ ($M = 2.85, S.D. = 0.55$) 2) ระดับความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.33, S.D. = 0.31$) 3) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ทุนชุมชนแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .31-.75, p < .01$) ทุนชุมชนทั้ง 5 ด้านร่วมกันทำนายความเข้มแข็งของชุมชนได้ร้อยละ 47.7 โดยทุนทางสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมากที่สุด ($Beta = .575, p < .001$) รองลงมาคือทุนมนุษย์ ($Beta = .160, p < .001$) ทุนทางสังคม ($Beta = .146, p < .001$) ทุนทาง

เศรษฐกิจ (Beta = .025, $p < .05$) ตามลำดับ ส่วนทุนวัฒนธรรม พบว่า ไม่มีอิทธิพลต่อระดับความเข้มแข็งของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 4) ตัวแบบการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนชุมชนที่สะท้อนถึงรูปแบบและวิธีการใช้ทุนชุมชนสำหรับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดสระแก้ว พบว่า กระบวนการที่สำคัญ คือ ความช่วยเหลือและความร่วมมือ การดำเนินงานของผู้นำ การสร้างเครือข่าย การเรียนรู้และการฝึกอบรมรวมถึงสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อเป็นการหนุนเสริมทุนชุมชนทั้ง 5 ด้าน อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการรองรับการพัฒนาเป็นพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน จังหวัดสระแก้ว ได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : ความเข้มแข็งของชุมชน, ทุนชุมชน, เขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน, จังหวัดสระแก้ว

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Chaloemphong Jansukar. (2025). **Strengthening Community Capital in the Special Border Economic Zone Sakaeo Province**. Dissertation Ph.D.
(Interdisciplinarity of Sustainable Development). Chanthaburi: Rambhai Barni Rajabhat University.

Dissertation Advisors

Associate Professor Dr. Wannee Deoisres Ph.D. (Nursing)	Chairman
Associate Professor Dr. Chaicon Praditsilp Ph.D. (Political Science)	Member

Abstract

This research aimed to: 1) study the existing community capital in the Special Economic Zone of SaKaeo Province; 2) examine the community strength; 3) investigate the relationships and influence of existing community capital on community strength; and 4) propose a model for enhancing community strength in this area. A mixed-methods research design was employed. Quantitative data were collected from 416 household heads residing in Phak Kha Sub-district, Watthana Nakhon District, and Tha Kham, Ban Dan, and Pa Rai Sub-districts, Aranyaprathet District, SaKaeo Province, using multi-stage random sampling. The research instrument was a self-developed questionnaire comprising sections on respondents' general information, existing community capital (divided into five dimensions: social, environmental, human, cultural, and economic capital), and community strength. The content validity indexes of the community capital and community strength questionnaires were .90 and .82, respectively, and their reliability coefficients were .92 and .89, respectively. Data were analyzed using descriptive statistics, Pearson's product-moment correlation coefficient, and multiple regression analysis. Qualitative data were gathered through in-depth interviews with eight key informants, including: community administrators, community leaders, local wisdom holders, and senior residents. These data were analyzed using content analysis to identify key themes. Additionally, focus group discussions were conducted with representatives from the public, community leaders, government, and private sectors to validate and suggest improvements to the proposed community strength enhancement model.

The findings revealed that 1) the level of existing community capital in the Special Economic Zone of SaKaeo Province was high in the social dimension ($M = 3.49$, $S.D. = 0.43$). The environmental ($M = 3.40$, $S.D. = 0.40$), human ($M = 3.08$,

S.D. = 0.49), cultural ($M = 2.95$, *S.D.* = 0.45), and economic ($M = 2.85$, *S.D.* = 0.55) dimensions were at the moderate level. 2) The overall level of community strength was moderate ($M = 3.33$, *S.D.* = 0.31). 3) Correlation analysis indicated a statistically significant positive relationship between each dimension of community capital and community strength ($r = .31-.75$, $p < .01$). The five dimensions of community capital jointly predicted 47.7% of the variance in community strength. Environmental capital had the greatest influence on community strength (Beta = .575, $p < .001$), followed by human capital (Beta = .160, $p < .001$), social capital (Beta = .146, $p < .001$), and economic capital (Beta = .025, $p < .05$). Cultural capital did not significantly influence the level of community strength. 4) The proposed community strength enhancement model utilizing community capital reflected the patterns and methods of using community capital to build community strength in the Special Economic Zone of SaKaeo Province. Key processes identified included: mutual assistance and cooperation, leader effectiveness, network building, learning and training, and the participation of all sectors to reinforce the five dimensions of community capital. This reinforcement is expected to lead to sustainable community strength in supporting development as a Special Economic Zone in SaKaeo Province.

Keywords: Community Strength, Community Capital, Special Border Economic Zone, SaKaeo Province.